

Warszawa, 23 października 2016 r.

KRD.RPD.85.2016.1.

Opinia prawna

**w przedmiocie wykładni art. 164 ust. 2 w zw. z art. 195 ust. 3 ustawy z dnia
27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym**

I. Stan faktyczny

Pytający zwrócił się do Zespołu Prawnego Rzecznika Praw Doktoranta z prośbą o wykładnię przepisów art. 164 ust. 2 w zw. z art. 195 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym, a zatem o określenie obowiązków uczelni wynikających ze słów: „Uczelnia przyjmująca na studia cudzoziemców organizuje dla tych osób zajęcia z języka polskiego”.

II. Podstawa prawna

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym; dalej jako: PSW.

III. Analiza prawna

Przepis, o którego interpretację poprosił Pytający budzi sporo kontrowersji. Zgodnie z wykładnią literalną, stanowiącą podstawowy rodzaj interpretacji aktu normatywnego w naszej kulturze prawnej, należy wskazać, że na uczelni bądź jednostce naukowej ciąży obowiązek zorganizowania zajęć z języka polskiego dla cudzoziemców. Ustawa bowiem nie stanowi o „możliwości” zapewnienia tego typu zajęć, przeciwnie, ustawodawca posłużył się określeniem „organizuje”, co wskazuje na obligatoryjność zadania nałożonego na uczelnię/ jednostkę naukową.

Dodać jednak należy, że ustawa nie precyzuje, w jaki sposób ów obowiązek miałby być wykonywany. Jest to zrozumiałe, biorąc pod uwagę zakres spraw, jakie regulowane winny być na poziomie ustawowym. Przeniesienie do niej wszystkich szczegółowych, a niekiedy wręcz technicznych regulacji, byłoby niecelowe i powodowałoby nadmierną rozwlekłość aktu prawnego. Tym samym – jak się wydaje – ustawodawca określił jedynie obowiązek uczelni/jednostki naukowej, zaś sposób jego realizacji pozostawił wewnętrznej decyzji władz uczelni/jednostki naukowej. Taka interpretacja wydaje się być zgodna z podstawową zasadą autonomii uczelni/jednostki naukowej, która musi posiadać pewien margines samodzielnego działania i decydowania o sprawach wewnętrznych.

W świetle powyższego należy wskazać, że na gruncie omawianego przepisu trudno jest jednoznacznie określić, co kryje się pod pojęciem „organizuje zajęcia z języka polskiego”. Poza wątpliwością pozostaje, iż uczelnia/jednostka naukowa powinna stworzyć minimalny gwarancje w tym

zakresie. Literalnie należałoby wskazać, iż pojęcie „organizuje” jest w swej istocie dość szerokie. Dyrektywa języka potocznego, stanowiąca rudymet, jeśli chodzi o zasady wykładni literalnej aktu prawnego, wskazuje na konieczność interpretacji słów zastosowanych w przepisach prawnych w pierwszej kolejności zgodnie ze znaczeniem nadawanym im w języku potocznym [powszechnym, słownikowym]. W tym przypadku odnosząc się do znaczenia słownikowego, pod pojęciem „organizowania” rozumieć należy takie czynności jak chociażby planowanie i koordynacja działań, tworzenie zespołu do realizacji konkretnego działania¹.

Biorąc pod uwagę powyższe, w tym słownikowe znaczenie pojęcia „organizować” oraz ograniczoność regulacji wynikającej z art.164 ust. 2 w zw. z art. 195 ust. 3 PSW wskazać należy, że *de facto* to uczelnia/jednostka naukowa w ramach wewnętrznej autonomii decyduje o tym, jak realizować będzie obowiązek wynikający z przytoczonego powyżej przepisu. Jednocześnie dodać należy, że dla zapewnienia odpowiedniej przejrzystości oraz realizując zasadę pewności prawa, kwestia ta winna zostać przez uczelnię/jednostkę naukową dookreślona w jej przepisach wewnętrznych, tak aby doktoranci mieli możliwość zapoznania się z przysługującymi im prawami. Poza wątpliwością pozostaje fakt, że uczelnia /jednostka musi (jako obowiązek) zapewnić określony przez nią minimalny zakres zajęć odbywających się w języku polskim. Jednakże dość niefortunne określenie „organizuje” stwarza w rzeczywistości uczelni/jednostce naukowej dużą swobodę działania w tym zakresie. To zatem uczelnia/jednostka decyduje, czy „organizując zajęcia z języka polskiego dla cudzoziemców” zapewni im bezpłatny i obowiązkowy udział w lektoracie, kursie przygotowującym, czy też jedynie dofinansuje udział doktoranta w tego typu przedsięwzięciu (obligatoryjnym bądź fakultatywnym). Analiza regulacji obowiązujących na poszczególnych uczelniach wskazuje, że stosowane są w tym względzie różne praktyki. Na aprobatę zasługuje rozwiązanie zastosowane na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie na mocy Zarządzenia Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego Nr 20/2016 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie obowiązkowego lektoratu języka polskiego dla cudzoziemców odbywających studia oraz studia doktoranckie w Uniwersytecie Wrocławskim, przewidziane zostały obowiązkowe zajęcia dla doktorantów–cudzoziemców w postaci lektoratu języka polskiego prowadzonego przez Szkołę Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców Uniwersytetu Wrocławskiego. Lektorat ów, zgodnie z Zarządzeniem, obejmuje zajęcia semestralne, kończące się egzaminem potwierdzającym poziom biegłości językowej.

Na marginesie powyższych rozważań, wskazać należy, że wykładnia celowościowa art. 164 ust. 2 w zw. z art. 195 ust. 3 PSW, stanowiąca wsparcie wykładni językowej, **skłania ku wypowiedzeniu się za koniecznością stworzenia przez uczelnię/jednostkę naukową każdemu doktorantowi-cudzoziemcowi możliwości uczestnictwa w nieodpłatnych zajęciach z języka polskiego, zapewnionych przez uczelnię/jednostkę naukową.** Jednakże – jak wspomniano

¹ Słownik Języka Polskiego PWN, <http://sjp.pwn.pl/sjp/organizowac;2569957.html>, s.v. organizować

powyżej – kwestia ta pozostawiona została przez ustawodawcę do wewnętrznego uregulowania przez uczelnię/jednostkę naukową, przy zastrzeżeniu, że musi ona stworzyć pewne minimalne gwarancje dla doktorantów-cudzoziemców w tym zakresie.

Dodatkowo wiele informacji na temat możliwości nauki języka polskiego przez cudzoziemców można odnaleźć na stronie internetowej: <http://www.go-poland.pl/pl/szlifuj-polski> .

*Zespół Prawny
Rzecznika Praw Doktoranta*